

Вовк О.В.

аспірант,

Науковий керівник: Шурма С.В.

кандидат філологічних наук, доцент,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ЕМОТИВНІСТЬ ТА ЕМОЦІЙНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ХУДОЖНЬОЇ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ АВТОРОМ І ЧИТАЧЕМ

У мовознавчих студіях останніх років значна роль приділяється дослідженням, що пов'язані з вираженням емоцій у художніх творах та їх безпосередньому впливі на читача. Так, у лінгвістичних науках розрізняють поняття «емотивність» та «емоційність» (див.: С. В. Гладьо [2], J. Reykowski [5], K. Oatley [12], S. E. Wood [13]). Власне емоції існують одразу у двох семіотичних системах: з психологічної точки зору, емоції, по суті, є невербальними, оскільки вони мають певну фізіологічну екстеріоризацію (сміх, сльози, тремтіння, інтонація і т.д.) [7, 85]. Емоційність же визначають як складний стан організму, що припускає як фізичні зміни (у диханні, пульсі), так і зміни на ментальному рівні (стан збудження чи хвилювання, що позначається сильними почуттями).

Вербалізація емоцій слугує об'єктом вивчення таких дисциплін як загальне мовознавство (І. С. Баженова, А. А. Каліта, С. В. Манібаєва, В. І. Шаховський та ін.), лінгвоконцептологія (О. О. Селіванова, А. М. Приходько, Л. М. Борисенкова) психолінгвістика (І. Г. Безкоровайна, В. Ф. Веcker, Р. S. Dale), стилістика (Т. В. Адамчук, О. О. Борисов, Т. О. Мизин, та А. Foolen, U. M. Lüdtke, T. P. Racine) когнітивна стилістика і поетика (Л. І. Белехова, О. П. Воробйова, E. Semino, J. Culpeper) та ін.

Актуальність роботи полягає у трактуванні понять «емоційності» та «емотивності», та систематизує різнорівневі мовні засоби, що допомагають виразити та описати емоції у художньому тексті.

Мета дослідження полягає у визначенні репрезентації емоції страху у художньому тексті та визначення емоційного резонансу на базі англomовного роману жахів Р. Блоха «Psycho».

Традиційно, під «емоцією» розуміють власне ставлення людини до дійсності, фактів особистого та соціального життя, що виражається у вигляді емоційного переживання. Виходячи із вище зазначеного, емоційність є особливою формою відображення зовнішнього світу або внутрішнього стану людини, що пов'язано із задоволенням чи незадоволенням її органічних чи соціальних потреб та реалізацією чи втратою своїх життєвих цілей [13, с. 82]. «Емоційність – це чуттєвий стан, що охоплює психологічне збудження, когнітивне схвалення ситуації, яка викликає певний стан, суб'єктивний досвід, зовнішнє емоційне чи поведінкове вираження цього стану» [2, с. 307].

Довгий час лінгвісти розходились у думці з приводу важливості вивчення поєднання емоцій із лінгвістикою. Вчені, які вважали найважливішою

когнітивну функцію мови [10, с. 86] – заперечували важливість емоційної складової, а ті, хто підтримували її комунікативну функцію [8, с. 20], навпаки, говорили про важливість та залежність мови від емоцій.

Вербальне вираження фізичних емоцій у мовленні відбувається за допомогою синтаксису, лексичних та фразеологічних одиниць (назви, вираження, описи) [7, с. 91]. Таким чином, емотивність, виступаючи засобом художнього тексту, може стимулювати емоційність, яка у той самий час функціонує разом із мовою та компенсує мовні засоби.

Хоча, деякі вчені, такі як Б. І. Додонов, А. Б. Зотова та Е. П. Ільїн, ототожнюють емоційність та емотивність, вважаємо за доцільне розводити ці поняття, оскільки вони існують у двох різних семіотичних системах. Отже, слідом за Я. В. Гнезділовою «під емоційністю розуміємо особливу форму відображення зовнішнього світу або внутрішнього стану людини у вигляді зовнішньої психо-фізіологічної чи поведінкової реакції, а під емотивністю – вираження такої форми внутрішнього стану людини за допомогою мовних засобів» [6, с. 14].

Ф. Дейнс розглядає емоції на мовному рівні як «специфічний аспект загальної мовленнєвої поведінки комунікантів, відображеної в емоційно насиченій сфері комунікації» [3, с. 262], а інформація, що подається в емоційно-детермінованих ситуаціях, зумовлюється психологічними особливостями її відправника та є емоційно забарвленою. Інформація повідомляється через різноманітні мовні засоби, що звернені до емоційної сфери психіки адресата з метою отримання емоційного резонансу [4, с. 20].

Термін «емоційний резонанс» було уведено Л. Салямон у 1968 [6] році й сьогодні цей термін є одним з ключових у соціальній психології (Р. І. Мокшанцев, А. В. Мокшанцева, J. Schrock, R. Holden), у психофізіології (Н. Н. Данилова), психотерапії (Е. Watkins), психології, психофізіології художньої творчості (Л. С. Салямон) та когнітивних досліджень художнього тексту (О. П. Воробйова, Л. Ф. Присяжнюк, І. А. Редька).

Емоційний резонанс має місце тоді, коли у певних обставинах зовнішні фактори, що мають емоційне підґрунтя, співпадають зі спектром відповідних емоційних реакцій адресата, тоді як дисонанс є конфліктом суперечливих зовнішніх емоційних факторів. Як наслідок резонансу, зовнішній вплив підсилює інтенсивність емоційних відчуттів індивідуума. Головною причиною виникнення емоційного резонансу є зв'язок емоційної сфери з ритмічною активністю певних фізіологічних систем, які здатні резонансно реагувати на зовнішні ритмічні впливи, що сприймаються органами чуття [6], через слух, смак, дотик, нюх, зір, рівновагу та емоційні збудження, як, наприклад у уривку:»*Norman heard the bitterness creeping into his voice, felt it welling up into his throat until he could taste it, and tried to hold it back*» [9, с. 3]. Цей приклад яскраво демонструє шляхи сприйняття зовнішнього емоційного подразника, а саме через слух – «to hear», відчуття – «to feel» та смак – «to taste», а також зображує відповідну реакцію – «to hold back» – реакцію стримання почуттів.

Ключовим для визначення явища емоційного резонансу є коливання, вплив, збудження, співзвучність, інтенсифікація, взаємодія певних системних утворень між собою або системи із середовищем, а також протиставлення внутрішнього і зовнішнього [1, с. 2].

Отже, емоційний резонанс – «це емоційне збудження, викликане сигналами емоційного подразника того ж самого виду» [6, с. 10], наприклад, нижче наводимо уривок, у якому емоційний стан героя викликаний безпосередньо його матір'ю, більш того, поведінка, що доводила до сліз головного героя, повторювалась неодноразово і герої впевнені, що такі ситуації траплятимуться й далі: *«In a moment he'd have to cry. Norman shook his head. To think that she could still do this to him, even now! But she could, and she was, and she would, over and over again»* [9, с. 5]. У мовному середовищі емоційний резонанс проявляється через реакцію індивіда на емоцію, що маніфестована лексичним символом. Виходячи із вище зазначеного, можемо стверджувати, що «емотивність може також бути і стимулятором емоційності, особливо, коли виступає засобом художнього тексту» [2, с. 110]. Саме у тексті емотивність реалізується як словесне вираження намірів автора, які розпорошуються в текстовій тканині та в тих елементах тексту, які націлені на моделювання емоційних реакцій імовірного адресата і спільно формують програму інтерпретації тексту [2, с. 107].

Підсумовуючи, емоції відіграють важливу роль у створенні текстів, особливо таких, які належать до жанру «хорор». Емоції – це прояв ставлення людини до дійсності, фактів особистого та соціального життя, що виражається у вигляді емоційного переживання, а у тексті – це відображення емоційного стану героя, що імітує реальні емоційні переживання людини за допомогою лексичних символів. Емотивність слугує містком між автором та читачем, адже завдяки їй читач вступає у емоційний резонанс із текстом не лише на свідомому, але і на підсвідомому рівні.

Список використаних джерел:

1. Воробйова О. П. Ідея резонансу в лінгвістичних дослідженнях / Ольга Петрівна Воробйова // Мова. Людина. Світ: До 70-річчя проф. М. П. Кочергана. Зб. наук. статей / О. П. Воробйова. – Київ: центр КНЛУ, 2006. – С. 72–86.
2. Гладь С. В. Семантико-когнітивний аспект показників емотивності англomовного художнього тексту / Сергій Володимирович Гладь // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Сер.: «Філологія» / Сергій Володимирович Гладь. – Київ: КНЛУ, 1999. – (Вісник Київського національного лінгвістичного університету.). – (Філологія; т. 1). – С. 280.
3. Гнезділова Я. В. Емоційність та емотивність сучасного англomовного дискурсу: структурний, семантичний і прагматичний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Гнезділова Ярослава Володимирівна – Київ, 2007. – 190 с.
4. Киселева Л. А. Вопросы теории речевого воздействия / Люция Акимовна Киселева. – Ленинград: Ленинградский университет, 1978. – 160 с.
5. Рейковский Я. Экспериментальная психология эмоций / Януш Рейковский. – Москва: Прогресс, 1979. – 392 с.

6. Саямон Л. С. О физиологии эмоционально-эстетических процессов [Электронный ресурс] / Леонид Самонович Саямон // Искусство. – 1968. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.aquarun.ru/psih/tvor/tvor13.html>.
7. Шаховский В. И. Значение и эмотивная валентность единиц языка и речи / Виктор Иванович Шаховский // Вопросы языкознания / Виктор Иванович Шаховский. – Волгоград: Перемена, 1984. – С. 109.
8. Bally C. Linguistique générale et linguistique française / Charles Bally. – Berne: Glacière, 1950. – 190 p.
9. Bloch R. Psycho / Robert Bloch. – New York: Fawcett World Library, 1960. – 98 с.
10. Bühler K. Theory of language: the representational function of language / Karl Bühler. – Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2011. – 515 p.
11. Danes F. Cognition and Emotion in Discourse Interaction: A Preliminary-Survey of the Field // Preprints of the Plenary Session papers / XIVth International Congress of Linguists / Frantisek Danes. – Berlin. 10-15 August 1987. – Berlin, 1987. – P. 272-291.
12. Oatley K. Best Laid Schemes: The Psychology of Emotions / Keith Oatley. – Cambridge: Cambridge University Press, 1992. – 115 p.
13. Wood S. The Essential Word of Psychology / Samuel Wood. – Florida: Allyn and Bacon, 2000. – 584 p.

Гаврилюк А.О.

студент,

Науковий керівник: Єсипенко Н.Г.

доктор філологічних наук, професор,

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «ПРОЩАВАЙ ЗБРОЄ» Е. ХЕМІНГВЕЯ

Стаття присвячена аналізу військової термінологічної лексики на матеріалі роману Е. Хемінгуея «Прощавай зброе», висвітлено окремі факти функціонування військової термінологічної лексики. Проаналізовано морфологічну будову термінів, використання функціонально-стилістичних можливостей термінів, які слугують посиленню емоційності та створенню оригінального образу.

Актуальність статті полягає у тому, що у ХХ-ХХІ століттях військова термінологія внаслідок постійного поповнення термінологічної лексики новими термінами стає все більш вживанішою. Часте вживання таких лексем відображається у англомовних масмедіа, в тому числі в художньому дискурсі. Термінологічна лексика використовується людьми, які працюють в одній галузі науки та техніці, вона різниться сферою вживання, особливостями позначуваного об'єкта. Соціальна обмеженість термінологічної лексики та її унікальність вживання, пояснює високу зацікавленість та актуальність її дослідження. Відомі на весь світ лінгвісти присвятили чимало своїх робіт вивченню та дослідженню термінології, серед